

Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci

Klarić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:221:177065>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ KINEZIOLOGIJE

**PERCEPCIJA PRIMAČICA-NAPADAČICA
O NJIHOVOJ IGRAČKOJ ULOZI U
ODBOJCI**

(DIPLOMSKI RAD)

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ KINEZIOLOGIJE

**PERCEPCIJA PRIMAČICA-NAPADAČICA
O NJIHOVOJ IGRAČKOJ ULOZI U
ODBOJCI**

(DIPLOMSKI RAD)

Studentica: Nikolina Klarić

Mentori: Prof. dr. sc. Zoran Grgantov

Izv. prof. dr. sc. Mirjana Milić

Split, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Igračke uloge u odbojci (pozicije).....	2
1.2. Teorijsko polazište	5
2. DOSADAŠNJE SPOZNAJE.....	9
3. CILJ RADA.....	13
4. HIPOTEZE.....	14
5. METODE RADA	15
5.1. Uzorak ispitanika.....	15
5.2. Uzorak varijabli.....	15
5.3. Opis eksperimentalnog postupka	15
5.4. Metode obrade podataka	16
6. REZULTATI I RASPRAVA	17
7. ZAKLJUČAK	20
8. LITERATURA.....	22

SAŽETAK

Jedna od najkompleksnijih i najzahtjevnijih uloga odbojkaške igre pripada igračima na poziciji primača-napadača, odnosno drugim nazivom „čtvorka“. Ova specifična skupina igrača svojim izuzetnim motoričkim sposobnostima i brzinom reakcije, posebno u fazi prijema i obrane te iznimnom percepcijom igre i skočnosti u trenucima ofenzivnog dijela igre dodatno doprinosi uzbudljivosti odbojkaških poena. Primače-napadače, s obzirom na angažiranost u svim strukturama odbojkaške igre možemo svrstati među najvještije pojedince te neizostavnom karikom svake odbojkaške ekipe.

Osnovni cilj ovog rada bio je ustanoviti na koji način 38 primačica-napadačica doživljava svoju ulogu unutar odbojkaške ekipe. Adaptiranim anonimnim upitnikom *“Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci”* ispitanice su iskazale svoje zadovoljstvo i odgovornost unutar ekipe, procijenile uspješnost, samouvjerenost i motiviranost tijekom igre te evaluirale utjecaj trenera i važnost psihološke pripreme za izvođenje taktičkih zadataka koje zahtjeva igranje na njihovoj poziciji. Važno je naglasiti da je uzorak reprezentativan, odnosno uključene su sve igračice koje su imale ulogu primača-napadača, a natjecale su se u najvišem rangu Hrvatske odbojke tj. Superligi, u sezoni 2023/2024, uključujući igračice iz Dubrovnika koje su izborile plasman kroz kvalifikacije, i na taj način postale dijelom uzorka. Svaka superligaška ekipa ima minimalno tri do četiri primača-napadača u prijavljenoj postavi za natjecanje, stoga, uzelo se u obzir, u slučaju ne odaziva svih igračica koje imaju tu ulogu, da je svaka seniorska ekipa zastupljena s minimalno jednom odbojkašicom koja igra na toj poziciji. Prosječna kronološka dob ispitanica iznosi $24,57 \pm 7,68$ godina dok u ulozi primačica-napadačica prosječno nastupaju $6,39 \pm 3,52$ godina. Prosječna tjelesna masa ispitanica je $73,23 \pm 7,44$ kg a tjelesna visina $184,68 \pm 8,27$ cm.

Statističkom obradom podataka, dobiveni rezultati ukazuju da primačice-napadačice percipiraju svoju ulogu važnom za uspješnost ekipe te iskazuju visoku razinu motiviranosti, odgovornosti i samopouzdanja za vrijeme trajanja poena. Očekuju individualan napredak uz adekvatnu psihološku podršku unutar kluba koju su evaluirale nedostatnom.

Ključne riječi: *igračka uloga, motivacija, psihološke karakteristike, samopouzdanje.*

ABSTRACT

Outside hitters' perception of their player role in volleyball

One of the most complex roles of volleyball definitely belongs to the players who play as outside hitters, in other words the "four." This specific group of players characterized by their exceptional motor skills and reaction rate, contributes to the excitement of volleyball points, through both extraordinary game perception and jumping ability in the offensive phase, as well as in the receiving and defending phase. Additionally, outside hitters, given their engagement in all structures of the volleyball game, can be ranked among the most skilled individuals and an indispensable link in every volleyball team.

The main goal of this paper was to determine how 38 female outside hitters experience their role within the volleyball team. With the adapted anonymous questionnaire "*Outside hitters perception of their player role in volleyball*", the respondents expressed their satisfaction and responsibility within the team, assessed the success, self-confidence and motivation of their own play, and evaluated the influence of the coach and the importance of psychological preparation for performing tactical tasks required for playing at their position. It is important to emphasize that the sample is representative, i.e. all players who had the role as outside hitter, and competed in the highest rank of Croatian volleyball, i.e. Superleague, in the 2023/2024. season, apart from the volleyball players from Dubrovnik who won the placement through the qualifications, and thus became part of the sample. Considering each Superleague team has a minimum of three to four outside hitters in the announced line-up for the competition, it was insured that each team is represented by at least one outside hitter, in case of no response of all players in that role. The average chronological age of the female respondents is 24.57 ± 7.68 years, while the average experience of the outside hitters is 6.39 ± 3.52 years. The average body weight of the subjects was 73.23 ± 7.44 kg and the body height was 184.68 ± 8.27 cm.

By statistical processing of the data, the results obtained indicate that the outside hitters perceive their role as important factors for the success of the team and also exhibit a high level of motivation, responsibility and self-confidence during the game. Besides, they expect individual progress with adequate psychological support within the club, which they have evaluated as insufficient.

Key words: *personal contribution, motivation, psychological preparations, self-confidence.*

1. UVOD

Pod originalnim nazivom „Mintonette“, William G. Morgan 1896. prvi put predstavlja odbojku javnosti. Kao student Springfield Colleague-a upoznaje Jamesa Naismitha koji je 1891. izmislio košarku. Inspirirani profesor tjelesnog odgoja pokušavao je pronaći igru koja je manje zahtjevna od košarke i više prihvatljivija za rekreativce, s obzirom da im fiziološke sposobnosti stvaraju zapreku. Prva inačica odbojke po pravilima se znatno razlikuje od današnje odbojke. Naime, *mintonette* igra nije imala ograničen broj kontakata s loptom za svaki tim prije nego što se lopta prebaci natrag preko mreže na protivnički teren, uz postojanu mogućnost greške pri prvom servisu, dok današnju odbojku odlikuju striktnija i kompleksnija pravila. Broj dodira igrača jedne ekipe u napadu ili kontranapadu s loptom iznosi maksimalno tri puta, uz nemogućnost ponavljanja prvog servisa. Objema ekipama na terenu dozvoljen broj igrača jednak je šest, uz dodatak uvođenja libero pozicije 1998., koji najčešće mijenja srednjeg blokeru - napadača prvog tempa a koji se nalazi u drugom redu, stoga početna postava svake ekipe se sastoji od sedam startera. Nadalje, na igralištu veličine 18 x 9 m koje na dvije identične polovice dijeli mreža visine 224 cm za žene i 242 cm za muškarce, svaku ekipu sačinjava tehničar, koji je ujedno i glavni kreator igre, dijagonala ili korektor igrač koji odskače kao glavni napadač, tj. osvajač poena, dva primača-napadača karakteristične po izuzetnoj svestranost u svim fazama odbojkaške igre, dva srednja blokeru, čiji glavni adut su visoki blokovi te specijalist obrane - libero. Tri metra od središnje linije nalazi se linija napada koja dijeli polje straga - zona obrane i naprijed - zona napada, a koja je ujedno izuzetno bitna za igrače u drugom redu zbog mogućeg prijestupa koji rezultira direktnim poenom za protivničku ekipu. Razvojem odbojke i stvaranjem kompleksnijih sustava igre poput 5-1 ili 4-2, nakon izgubljenog poena prilikom servisa srednjeg blokeru, libero igrač ulazi u obrambenu zonu te dijagonala ne sudjeluje u prijemu. Stoga, u fazi prijema najčešće sudjeluju dva primača-napadača i libero a ostali igrači, po potrebi, pomažu pokrivanjem prednjeg dijela terena uslijed kratkih servisa protivničke ekipe. Vrhunsku razinu igre u ženskoj odbojci karakterizira veći broj izmjena unutar poena, također naspram muške odbojke i duže trajaju (Palao, Valades i Ortega, 2012), a najduži mogu trajati i više od 40 sekundi. Također, ekipa koja prva uspije osvojiti 25 poena ili u slučaju izjednačenja pri rezultatu 24:24, prednost od dva poena npr. 24:26 ostvaruje vodstvo u setovima od 0:1. Nadigravanje traje sve dok jedna od ekipa ne

osvoji tri seta uz iznimku pri rezultatu 2:2, gdje se peti, odlučujući set, igra na osvojenih 15 poena, također na dva poena razlike. Odbojka kao igra puna neizvjesnosti, nepredvidivih preokreta i dinamičnih trenutaka uz neprekidna taktička nadmetanja individualnu kvalitetu i timsku suradnju definitivno se izdvaja kao jedna od omiljenih sportskih igara u svijetu. Međunarodna odbojkaška federacija (fr. *Federation Internationale de Volleyball* – FIVB) broji preko 220 članica što odbojku svrstava među sportove koji se službeno igraju u najvećem broju država. Temeljna struktura odbojkaške igre uključuje i raznovrsnost pozicija gdje svaka uloga zahtjeva specifične pripreme i taktičke zadatke, dok se model specijalizacije zasniva na dva aspekta. Prvi aspekt karakterizira pojedinca koji shodno svojim predispozicijama je bolji u pojedinim aktivnostima, dok drugi ističe da ponavljanje specifične aktivnosti vodi ka maksimalnom napretku (Janković, Đurković i Rešetar, 2009).

1.1. Igračke uloge u odbojci (pozicije)

Mlađe igračice kroz škole odbojke metodički uče sve odbojkaške elemente, samu strukturu igre i pozicije, dok se specijalizacija po pozicijama odvija uglavnom u mlađoj kadetskoj i kadetskoj dobi. Postoji više različitih igračkih uloga, a te uloge su: *tehničar*, *dijagonala*, *libero*, *primač-napadač* i *srednji bloker*. Prvi sustavi sa šest igračica zasnivaju se na principu univerzalnosti (“svi rade sve”). Početni sustavi su osmišljeni s ciljem da svaka igračica posjeduje osnove tehnike izvedbe svih faza odbojkaške igre. Struktura i pravila odbojkaške igre uključuju stalno rotiranje igračica po zonama u smjeru kazaljke na satu (izuzetak su libero i srednji bloker koji najčešće napuštaju igru nakon tri rotacije) te na taj način sudjeluju u igri uz mrežu (1. linija) i u polju (2. linija). Univerzalnost odbojkašica, izuzev libera je nužna s obzirom da izvode većinu tehničko-taktičkih (u daljnjem tekstu TE-TA) elemenata. Proces specijalizacije, potkrijepljen dobrim temeljima započinje u mlađoj kadetskoj i kadetskoj dobnoj skupini (13 - 16 godina) s ciljem usavršavanja igračice u TE-TA vještinama karakterističnim za njenu poziciju a gdje su antropološke značajke i sposobnosti maksimalno iskorištene (Vujmilović, 2012).

Dizač ili tehničar se izdvaja kao „mozak ekipe“ ili „kreator igre“ nerijetko je i kapetan. Gledajući taktički aspekt igre, tehničarova uloga, osim sposobnosti adaptacije na nepovoljne prijeme ili obrane, karakterizira idealna distribucija lopti napadačima kojima pokušava „zavarati“ protivničke igrače u bloku. Tehnički odigrava lopte vršnim odbijanjem s jednom ili dvije ruke ispred ili iza glave uz optimalnu parabolu leta lopte a koja je adekvatne brzine specifične za pojedinog napadača kojemu je upućena lopta. Izuzetak su

situacije kod nepreciznih obrana ili prijema gdje podlaktičnim odbijanjem diže korektivnu loptu. Također sudjeluju i u fazi kontranapada i napada te umjesto dizanja lopte smečerima, ponekad i oni napadaju drugom loptom.

Dijagonala ili *korektor* je pozicija u kojoj igračica u svim rotacijama stoji dijagonalno tehničaru, a karakteriziraju je snažni smečevi iz zona 1 i 2. Također, ističe se po smečerskoj efikasnosti u fazama napada i protunapada te po broju osvojenih poena, a koji nerijetko odlučuju ishod utakmica. Igračice koje igraju na ovoj poziciji nemaju jednostavan zadatak, jer kao što samo ime „korektor“ ukazuje, njihova glavna funkcija je smečiranje korektivnih lopti dobivenih nakon nepreciznih prijema ili obrana polja. Dijagonale serviraju, smečiraju, sudjeluju u obrani i blokiraju, međutim, najčešće nisu aktivne pri prijemu servisa.

Libero igračica dijelom odbojkaške igre prema međunarodnoj odbojkaškoj federaciji - FIVB, postaje 1998. Osim po različitoj boji dresa od svojih suigračica ova pozicija se izdvaja i po antropometrijskim karakteristikama te isključivo defenzivnim zadacima. Naime, libero pozicija ima i određene restrikcije, poput zabrane izvođenja servisa te smečiranja i blokiranja u slučaju da je lopta prešla gornji rub mreže. Također, nikada ne participiraju u igri na mreži, odnosno pri rotacijama za ulazak u prvi red libera najčešće mijenja srednji bloker. Tjelesnom visinom su niži od suigrača, međutim karakterizira ih iznimna eksplozivnost i brzina reakcije pri obrambenim taktičkim zadacima te izrazita prostorna percepcija polja u fazi prijema servisa. Izuzev defenzivnih zadataka libero može dizati lopte za smeč najčešće u slučaju kada dizač odigra prvu loptu pri obrani polja.

Srednji bloker je igračka uloga specifična po lateralnim kretanjama u igri na mreži, naglašenoj tjelesnoj visini te izrazito brzim i visokim smečevima sa sredine mreže. Osim aktivnog sudjelovanja u prvom segmentu kontranapada - bloku, „srednjaci“ svojim kretanjama uvelike pridonose kreiranju akcija u fazi napada, i na taj način, uz tehničara, omogućuju primačima-napadačima i korektoru smečiranje pri neformiranom bloku protivnika, što doprinosi lakšem poentiranju. Također, neizostavna su „karika“ u aktivnoj napadačkoj funkciji iz različitih zona što pridonosi dinamici same igre.

Primači-napadači drugom riječju „četvorke“, uz tehničara koji je odgovoran za distribuciju lopti, se izdvajaju po kompleksnosti TE-TA zadataka te ih možemo okarakterizirati kao jednu od najzahtjevnijih odbojkaških pozicija. Aktivno sudjeluju u svim fazama odbojkaške igre i na taj način su neizostavan dio taktičkih zamisli trenera. Naime, u igri se uvijek nalaze dva primača-napadača postavljena dijagonalno jedan od drugog, odnosno

„čtvorka“ igrač koji se nalazi u 1. liniji zadužen je uz prijem servisa, prvenstveno za zadatke na mreži u bloku i smeču, dok primač-napadač u 2. liniji primarno participira u prijemu servisa i obrani polja te napadima sa sredine polja kroz zonu 6. Postoji više različitih vrsta blokova: aktivni, pasivni, agresivni, zonski ili zakašnjeli. Stoga, u fazi zonskog, aktivnog i agresivnog bloka imaju važnu ulogu pri određivanju mjesta i vremena skoka što zajedno sa srednjim blokerom ekipi može donijeti direktan poen. Izuzev blokiranja suparničkih krajnjih napadača iz zona 2 i 1 gdje je iznimno važna pravovremenost, također pomažu srednjim blokerima pri brzim napadima odrazom s jedne noge napadača I. tempa protivničke ekipe. Dodatni zadatak im je praćenje protivničkog tehničara u slučaju prebacivanja druge lopte ako se nalazi u rotacijama 1.linije. Nadalje, u igri na mreži njihov važan zadatak je realizacija napada iz zone 4. Postoji više vrsta lopti obzirom na dužinu i visinu putanje koje igrači na ovoj poziciji smećiraju. Jedna od njih je “max” lopta, koja označava brži i duži let lopte na samu antenu, a to omogućuje “čtvorkama” smećiranje kroz zakašnjeli ili pasivni blok te u nekim slučajevima popraćeno lošom reakcijom protivničkih srednjih blokera, samo na jedan blok. Ova vrsta lopte zahtijeva iznimno eksplozivnu primačicu-napadačicu i neizostavno sinkronizaciju, pravovremenost i povjerenje između tehničarke i smečera. Potrebno je istaknuti, izuzev visokih korektivnih lopti uslijed nepreciznih prijema, da optimalan let lopte svakom primaču-napadaču je individualan, s obzirom na različite antropološke karakteristike te motoričke i funkcionalne sposobnosti. Stoga odabir odgovarajuće lopte značajno utječe na ishod smeča. S obzirom da u svakom trenutku na terenu se nalaze dva primača-napadača, jedan bliži tehničaru a drugi dijagonalno dalje od tehničara treba istaknuti da u jednoj rotaciji “čtvorka” koja se nalazi bliže tehničaru izvodi smeč iz zone 2, i na taj način dodatno pridonosi kompleksnosti ove pozicije.. Važna funkcija primača-napadača je i prijem servisa. Zajedno s libero igračem, dva primača-napadača trebaju iskontrolirati lelujave ili skok servise, te njihova izvedba uvelike utječe na strukturu i organizaciju igre u napadu. Pritom se koriste podlaktičnim ili vršnim odbijanjem. Prijem servisa vršnim odbijanjem se češće koristi u muškoj odbojci, Za precizno odigravanje lopte potrebna je visoka razina koncentracije, odlučnosti i motiviranosti uz neizostavnu koheziju, međusobnu komunikaciju, povjerenje i timski rad. Također, promjenom dinamike igre, evolucijom strukture i unapređenjem same morfologije igrača obrambene funkcije dolaze do izražaja. Današnja odbojka u kojoj se svakim dobivenim nadigravanjem osvaja poen, dodatno ističe obrambenu komponentu koja zahtjeva što kraću brzinu reakcije, situacijsku uključenost i usmjerenost te visoku koncentraciju.

1.2. Teorijsko polazište

Široko uvaženo mišljenje je da izvedba sportaša ne ovisi samo o fizičkoj spremnosti već i o psihološkim značajkama. Odgovor na stresnu situaciju, sposobnost sportaša u pronalasku pravovremenih i optimalnijih rješenja, visoka samouvjerenost i motivacija neke su od karakteristika koje dijele vrhunske od prosječnih sportaša. Mnoštvo psiholoških čimbenika djeluje motivirajuće ili amotivirajuće na sportaše tijekom utakmica, dok dodatnu inspiraciju osim intrinzične motivacije, sportaši mogu pronaći u svojoj okolini. Osoba koja sudjeluje u sportu radi same aktivnosti, uživanja u sportu i uzbuđenja bez očekivanja nagrade (Bislimovska, 2017), odnosno pojedinac samog sebe percipira kao uzrok svog ponašanja (Horga, 1993), motivirana je intrinzično (Cox, 2005). Međutim, osoba koja zbog vanjskih faktora sudjeluje u aktivnosti, poput financijskog ili socijalnog statusa, motivirana je ekstrinzičnom motivacijom (Cox, 2005). Neizostavan faktor za sportski uspjeh također predstavlja trener i neovisno o ulozi, odnos trenera i sportaša. Odnos trener-sportaš definiraju situacije u kojima se osjećaji, intelekt i ponašanja dvije osobe međusobno isprepleću (Kelley i sur., 1983). Prošireni konceptualni model *3+1 Cs*, osmišljen je s ciljem opisivanja kvalitete odnosa trenera i sportaša kroz bliskost (*eng. closeness*), predanost (*eng. commitment*), komplementarnost (*eng. complementarity*) i ko orijentaciju (*eng. co-orientation*), a predstavlja osnove za kolektivnu efikasnost. (Jowett, 2007, prema Beauchamp i Eys, 2014). Svaka dimenzija karakterizira pojedini aspekt odnosa. Stoga pozitivno i sigurno ozračje i partnerstvo opisuju dimenziju bliskosti, a predanost se očituje kroz sposobnosti nadilaženja nelagodnih situacija poput ozljeda ili pretreniranosti. Komplementarnost ističe uzajamnu uključenost u odnosu, odnosno ponašanja trenera prema sportašu su beznačajna ako ne uključuju odgovore i suradnju te dimenzija ko orijentacije označava promatranje reakcija i interakcija ili dijeljenje misli, ideja i informacija (Jowett i Cockerill, 2003, prema Beauchamp i Eys, 2014). Također, utjecaj trenera na motivaciji sportaša može se očitovati kroz izvedbu i angažiranost sportaša (Horga, 1993). Sportsko okruženje u kojem trener ima pozitivan utjecaj i koji se reflektira na međusobno povjerenje i vodi ka timskom uspjehu karakterizira motivacijsku klimu usmjerenu na učenje, dok motivacijska klima koja je usmjerena ka demonstraciji superiorne izvedbe ističe negativan odnos trenera prema igračima kroz isticanje loše izvedbe i pogreške te nadmetanje i usporedbu među igračima (Kornspan, 2009, prema Vokal, 2023). U igri gdje svaki pogrešan kontakt označava izgubljen poen, pobjeđuje onaj tko manje

griješi. Stoga, viši prag tolerancije na pogreške koje su neizbježni dio odbojkaške igre uz održavanje visoke razine motiviranosti i samopouzdanja sportašima povećava mogućnost pozitivnog ishoda pokreta. Nadalje, pojedinac da bi usklađeno djelovao u ekipi bi trebao prihvatiti norme i zadani koncept igre tj. posjedovati taktičku disciplinu i odgovornost kroz savjesno preuzimanje i poštivanje individualnih i grupnih taktičkih obaveza s ciljem ostvarenja principa organizirane igre, kohezivnosti i homogenosti grupe (Trninić, 1996). Dok specifična znanja i vještine koje bi sportaša trebale karakterizirati, a odgovorne su za uspješno rješavanje standardnih i nestandardnih situacija u igri su: kreativnost, razumijevanje igre, ambidekstrija, igračko i natjecateljsko iskustvo te sposobnost adaptacije na promjenu (Trninić, Kardum i Mlačić, 2010). Zajedničko djelovanje odnosno kooperativnost, označava osobinu sportaša koji je spreman na suradnju i interakciju sa suigračima te je pritom maksimalno efikasan u svim fazama igre i reflektira stav "ekipa iznad pojedinca" (Nikolić, 1993). Kohezivnost grupe se smatra „dinamičnim” procesom koji se odražava u tendenciji zajedničkog držanja grupe i održavanja jedinstva u potrazi za ciljevima“ (Carron, 1982). Bandura (1997) opisuje koheziju kao prethodnika, dok Zaccaro i sur. (1995) je sagledavaju kao prethodnika i posljedicu kolektivne efikasnosti. Stoga, specifična znanja i vještine, kohezija ekipe te sinergija igračica i trenera, uz adekvatan trenažan proces i psihološku potporu, vode ka pobjedničkoj formuli. Kod preuzimanja rizika i isprobavanja novih tehnika izuzetno je bitno igračevo povjerenje u trenera, odnosno da će njegova alternativna zamisao funkcionirati. Također, donesene odluke o zauzimanju pozicija na terenu, trenerima bi trebale proizaći iz njihova znanja o samim igračima u ekipi, te trenerima najveći izazov predstavlja upravo prihvaćanje dobivene uloge i maksimalno zalaganje na toj poziciji (Shondell i Reynaud, 2002). Bales i Slater (1955) predstavljaju uloge unutar grupe kroz podjelu prema osnovnim funkcijama koje obavljaju. Prva funkcija opisuje ulogu povezanu uz odgovornosti prema izravnim ciljevima grupe, odnosno uloga povezana sa zadatkom, u sportskom smislu, izdvaja se kapetan momčadi te defenzivni i ofenzivni igrači, dok drugu funkciju uloge u timu obilježava odgovornost pri održavanju sklada i harmonije unutar skupine, tj. društvene je prirode. Kao primjer socijalne uloge u sportu izdvaja se klaun ekipe. Iako je Balesova konceptualizacija usmjerena na funkcionalnost, Mabry i Barnes (1980) svoj fokus usmjeravaju ka razini formalnosti unutar dobivene uloge, stoga ih izdvajaju kao formalnu koja se definira prema propisima organizacije, a neformalne uloge se kreiraju tijekom vremena kroz interakciju sa ostalim članovima grupe. Različiti nivo formalnosti uloge može utjecati na jasnoću zadatka i kvalitetu izvedbe. Također, očekivanja vezana za neformalne uloge, umjesto direktne

komunikacije i uputa potrebne za formalne uloge, mogu uključivati suptilniji način primjene kroz pohvale i podršku (Beauchamp i Eys, 2014). Američki odbojkaški trener Peter Waite, igračke uloge svrstava u šest najčešćih neformalnih kategorija (“*eng. stud athlete - najvještiji pojedinac, hard shell - tvrdi orah, the perfectionist - perfekcionista, the reliever - igrač s klupe, the clown - klaun i the glue - ljepilo*”). Pojam „*najvještiji pojedinac*“ opisuje igrača koji skače najviše i napada najjače, te se izdvaja po uočljivom talentu. “*Tvrdi orah*” predstavlja igrača koji se opiru promjenama, postavljaju puno pitanja i sumnjaju u odluke trenera. “*Perfekcionista*” uključuje dva tipa igrača, pozitivnog perfekcionista karakterizira maksimalna angažiranost za vrijeme treninga i maksimalna razina spremnosti, dok su negativni perfekcionista skloni pretjerivanju ka savršenosti i mogu postati negativan utjecaj na okolinu. Neizostavan dio ekipe su “*igrači s klupe*” tj. zamjene koji nisu sposobni duži period igrati na višoj razini stoga povremeno ulaze u igru sa zadatkom unošenja pozitivne energije i rasterećenjem igrača startera, najčešće u fazama servisa ili napada. Kompetitivnost i tenzije su neizostavna komponenta sporta, stoga svakoj ekipi je potreban igrač „*klaun*“ koji olakšava situacije i pridonosi stvaranju pozitivne atmosfere, te „*ljepilo*” koje ekipu drži na okupu emocionalno i mentalno, smiruje eskalirajuće situacije i motivira suigrače (Shondell i Reynaud, 2002). „*Role episode model*“ teorijski ističe faktore koji utječu na prijenos i primanje informacija vezanih za odgovornosti unutar uloge (Khan i sur., 1964), naglašavajući potencijalne situacije između pošiljatelja uloge (*eng. role sender*), u sportskom smislu trenera, a u kojima objašnjava obaveze i odgovornosti, i središnje osobe (*eng. focal person*), odnosno sportaša (Eys i sur. 2005). U kolegijalnom i profesionalnom okruženju protok informacija između trenera i pomoćnog trenera, trenera i kapetana te kapetana i ostalih suigrača neophodan je za razvoj pozitivne percepcije o dobivenim ulogama i provedbu aktivnosti vezanih za ulogu. Promatrano iz sportske perspektive, kognitivni elementi, poput dvosmislenosti uloge (*eng. role ambiguity/clarity*), učinkovitosti uloge (*eng. role efficacy*), konflikta uloge (*role conflict*), preopterećenja ulogom (*eng. role overload*) i prihvatanje uloge (*eng. role acceptance*), uz afektivni element zadovoljstva ulogom (*eng. „role satisfaction*) i bihevioralni element izvedbe/performans (*eng. role performance*) su predmet ispitivanja i rasprave mnogih istraživanja (Beauchamp i Eys, 2014). Prema Khanu i sur. (1964) dvosmislenost uloge označava manjak jasnoće u informacijama u odnosu na očekivanja unutar uloge. Vjerovanja povezana sa sposobnostima pojedinca u organizaciji i izvedbi dobivenih zadataka opisuje učinkovitost (Bandura, 1997). Konflikt i preopterećenje su konceptualno slični elementi, međutim konflikt determiniraju neskladna očekivanja za

središnju osobu unutar dobivene uloge (*eng. intra-role conflict*) ili između uloga (*eng. inter-role conflict*) dok se preopterećenje može manifestirati kroz poimanje jedne uloge kao iznimno zahtjevnu i izvan sportaševih sposobnosti. Eys (2006) predlaže prihvaćanje uloge kao dinamičan i prikriven proces u kojem sportaš percipira vlastita očekivanja povezana s dobivenom ulogom, a koja su slična i suglasna s pošiljateljnim, u sportskom kontekstu, trenerovim. Zadovoljstvo ulogom, generalno se može opisati kroz stupanj osjećanja ispunjenosti i sreće pojedinca pri obavljanju zadataka vezanih za dobivenu ulogu. Posljednji element izvedbe/performansa, na kojega potencijalno posljedično mogu utjecati ranije navedeni elementi, karakterizira sposobnost pojedinca da izvrši i razumije odgovornosti unutar uloge te je pri tom visoko motiviran. Stoga, element izvedbe je ispitivan od strane mnogih istraživača (Beauchamp i Eys, 2014). Na temelju prezentiranog (Beauchamp i Eys, 2014), predlažu razmatranje intervencijske strategije koja uključuje trenersko osoblje, upravu, sportske psihološke savjetnike te same sportaše, također ističu učinkovitu komunikaciju kao glavni aspekt učinkovite intervencijske strategije. Također smatraju, kako učinkovita komunikacija se treba temeljit na trenerovim ranije utvrđenim stilom igre i planom za sezonu, a koji se oformio na timskim jačim stranama i slabostima, s ciljem razvoja svestranih igrača. Dok učinkovita trenerska komunikacija u praksi bi trebala uključivati uporabu tima, postavljanje individualnih ciljeva i jasno opisivanje uloga za svakog igrača.

2. DOSADAŠNJE SPOZNAJE

Trninić S., Papić i Trninić M. (2010) su na temelju vlastitih iskustava predložili hipotetsku strukturu interakcija čimbenika koji određuju situacijsku učinkovitost te stvarnu kvalitetu ekipe i pojedinca. Pretpostavili su da evaluacija konzistencije tj. varijabilnost situacijske uspješnosti koja ovisi o tijeku igre, procjena potencijala i stvarna kvaliteta igrača nisu samo odlična podloga za odabir igrača, formiranje ekipe te planiranje i programiranje trenažnih procesa, već i preduvjet za determiniranje tijeka razvoja pojedinih igrača kroz sportsko usavršavanje. Zaključili su da istraživanjem uspješnosti igrača i momčadi u cjelini, gdje se analiziraju samo završni kontakti (napadi i obrane) nije dovoljno opširna i precizna, te je neophodno povezati subjektivnu i objektivnu procjenu kvalitete igrača i cijele momčadi prikladnim sustavom.

Jurko (2013) se bavio problematikom konstrukcije adekvatnog mjernog instrumenta za ispitivanje kohezije, percipirane ekipne efikasnosti i trenerskog ponašanja u odbojci. U istraživanju je sudjelovalo 147 odbojkaša i odbojkašica a novokonstruirani upitnik za procjenu ekipnih značajki se sastojao od 41 čestice. Korelacijska analiza ukazuje na moguću zajedničku osnovu povezanosti mjera zajedništva, percipirane ekipne kompetencije i trenerskog ponašanja. Testiranjem razlika po spolu igračice su pokazale veću individualnu sklonost grupi za odbojkaške izvedbe zadataka i socijalnu sklonost te se razlikuju po većoj integraciji grupe uz evaluaciju značajke trenerskog ponašanja kao demokratski stil više od autokratskog, u usporedbi s igračima. Također, igračice više pažnje pridaju TE-TA elementima i kondicijskoj pripremi. Po stupnju mjera ekipnih značajki, analizom varijance, nije utvrđena razlika po igračkim pozicijama. Međutim, univarijatnom analizom varijance utvrđeno je da se igračice razlikuju po percipiranoj razini kohezije zadatka i ekipne pripremljenosti, odnosno igračice s nižim indeksom individualne igračke vrijednosti pokazuju znatno veće razine od onih s najvišim individualnim indeksom vrijednosti, dok komunikacijski stil trenera neprihvatljivim smatraju najbolje ocijenjene igračice. Jurko u svojoj doktorskoj disertaciji izdvaja problematiku razlike odbojkaških igračkih uloga s potencijalno drugačijom percepcijom zajedništva, kolektivne efikasnosti i trenerskog ponašanja. Također, kroz stručni doprinos apelira na uključivanje mišljenja igrača u proces cjeloživotnog obrazovanja odbojkaških trenera s ciljem razvijanja igrača prvenstveno kao osoba, potom sportski uspjeh.

Bahlekeh, Tojari, Zarei i Ashraf Ganjooee (2013) provedli su istraživanje sa svrhom utvrđivanja povezanosti dvosmislenosti uloge, prihvaćanja uloge, zadovoljstva ulogom i timske kohezije. Postavljanjem hipoteza gdje dvosmislenost uloge je prediktor za prihvaćanje uloge i zadovoljstvo ulogom te prihvaćanje uloge i zadovoljstvo ulogom je prediktor timske kohezije. Uzorak ispitanika uključivao je 171 košarkaša iranske super lige, dok za mjerne instrumente su koristili *Role Perception Scale*, *Role Acceptance* i *Role Satisfaction* mjere te *Grup Environment Questionnaire*. Rezultati višestruke regresijske analize ukazuju da je zadovoljstvo ulogom prediktor dvosmislenosti uloge, te ujedno i jedini prediktor kohezije tima.

Ramzaninezhad, Keshtan, Shahamat, i Kordshooli (2009) za cilj istraživanja su imali ispitati odnose između kolektivne učinkovitosti, kohezije i timske izvedbe kod 153 iranska odbojkaša iz 13 različitih klubova. Provedbom *Collective Efficacy Questionnaire (CEQ)* i *Grup Environment Questionnaire (GEQ)* tijekom drugog dijela sezone, rezultati upućuju da kohezija zadatka je značajna i pozitivno korelira s kolektivnom učinkovitošću, međutim socijalna dimenzija timske kohezije nije statistički značajno korelirala s kolektivnom učinkovitošću. Također, postoji pozitivna povezanost timske kohezije i kolektivne učinkovitosti. Usporedbom kolektivne učinkovitosti i razinom timske kohezije uspješnih, manje uspješnih i neuspješnih timova otkrivena je pozitivna povezanost između kolektivne učinkovitosti i kohezije s timskom izvedbom. Rezultati ukazuju na značajnu povezanost timske kohezije i kolektivne učinkovitosti i naglašavaju međuovisnost u timskom sportovima koja pridonosi timskoj izvedbi.

Beauchamp, Bray, Eys i Carron (2002) u skladu s teorijom Khana i sur (1964), opisuju model koji uključuje četiri manifestacije dvosmislenosti uloga unutar međusobno ovisnih timskih sportova, a koje se odnose na manjak jasnoće povezan s: sportaševom odgovornošću, ponašanjima specifičnim za dobivenu ulogu, kriterijima pri procjeni sportaševe izvedbe i posljedica pri neuspješnom ispunjavanju zadataka dobivenih unutar vlastite uloge. Uz navedeno, model također razmatra sportaševu percepciju unutar dodijeljenih formalnih napadačkih i obrambenih uloga

Eys, Carron, Bray i Beauchamp (2003) za cilj istraživanja imali su ispitivanje povezanosti percepcije sportaša o dvosmislenosti uloge i sportaševo zadovoljstvo. Povezanost dimenzija ispitana je na početku i pred kraj natjecateljske sezone, uz *a priori* hipotezu da manje razine percipirane dvosmislenosti uloge negativno koreliraju sa sportaševim zadovoljstvom. Istraživanje je uključilo (n=101) iz 4 tima nogometašica i 4 tima nogometaša, od kojih je 68 startera, 29 zamjena i 4 trening igrača. Sportaševo zadovoljstvo je procijenjeno korištenjem *Athlete Satisfaction Questionnaire* (ASQ; Riemer i Chelladurai, 1998) a percepcija dvosmislenosti uloge upitnikom konstruiranim od Beauchampa i sur. (2002). Dobiveni rezultati upućuju da dvosmislenost u okvirima odgovornosti u napadu se negativno povezuje s percepcijom sportaševa zadovoljstva na početku i na kraju natjecateljske sezone

Beauchamp, Bray, Eys i Carron (2005) su istraživali odnose između trenerskog vođenja ekipe i sportaševe percepcije o dvosmislenosti uloge unutar međusobno ovisnih timskih sportova. Uzorak ispitanika sačinjavalo je 159 raznovrsnih kanadskih sveučilišnih sportaša i sportašica, prema spolu 76 muškaraca i 83 žene, od koji 85 se nalazi u ulozi startera, dok 73 nisu svrstana u početnu postavu te 2 ispitanika nisu navela svoj status. Trenersko ponašanje procijenjeno je pomoću 5 mjernih dimenzija koje karakteriziraju vodstvo, LSS (Chelladurai i Saleh, 1980) mjernim instrumentom a dok se dvosmislenost uloge mjerila RAS (Beauchamp i sur., 2002) multidimenzionalnom skalom. Rezultati ukazuju, unatoč statistički neznačajnom razlikom između startera i zamjena u percepciji trenerskog vodstva, značajne razlike postoje u percepciji dvosmislenosti uloge. Zamjene doživljavaju značajno više razine za svaki tip dvosmislenosti uloge, osim u procjeni uloge (eng. *role evaluation*) i posljedicama (eng. *role consequences*) u obrambenim zadaćama. Kod startera niti jedna dimenzija dvosmislenosti uloge nije značajno povezana s treningom, uputama i pozitivnim potkrepljenjem, dok kod zamjena više razine treninga i uputa se povezuju s manjim razinama ofenzivnih i defenzivnih posljedica dvosmislenosti uloge i ofenzivne procjene dvosmislenosti uloge.

Subašić (2022) novokonstruiranim anonimnim upitnikom "*Percepcija libera o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci*" je nastojala utvrditi osobnu percepciju 28 seniorskih libero igračica s područja cijele Hrvatske. Odbojkašice su procijenile uspješnost, samouvjerenost i motiviranost vlastite igre, iskazale zadovoljstvo i odgovornost unutar ekipe i evaluirale utjecaj trenera i važnost psihološke pripreme po pozicijama za izvođenje kompleksnih TE-TA zadataka koje zahtjeva igranje na libero poziciji. Statističkom obradom podataka ustanovila

je da 90% libero igračica percipira svoju ulogu važnom i odgovornom. Također, igračice iskazuju visoku razinu samopouzdanja i procjenjuju svoju igru uspješnom, uz izrazitu intrinzičnu motivaciju, motiviranost konkurencijom i trenerom. Psihološku podršku stručnih osoba unutar kluba su evaluirale nedostatnom uz naglašenu tendenciju za napredovanjem u vlastitoj igri.

Dežulović (2023) provela je istraživanje na 37 hrvatskih seniorskih srednjih blokerica koje se natječu u najvišem rangu - Superligi. Novokonstruiranim anonimnim upitnikom "*Percepcija srednjih blokerica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci*" igračice su procijenile vlastitu uspješnost, samopouzdanje i motiviranost u igri, evaluirale osjećaj zadovoljstva i odgovornosti unutar tima te subjektivan dojam o važnosti utjecaja trenera i adekvatne psihološke pripreme za utakmice. Dobiveni rezultati ukazuju da 51,45% superligaških srednjih blokerica smatraju svoju igračku ulogu važnom, 48,55% igračica je iskazalo zadovoljstvo svojom razinom samopouzdanja, 91,89% se percipira uspješnima na svojoj poziciji dok trenerov angažman u psihološkoj pripremi srednjih blokerica 23 ispitanice odnosno 62,16% je evaluiralo nedostatnim. Dežulović u svom radu ističe važnost stručne psihološke pripreme igračica kroz sportsko usavršavanje te ističe problematiku neadekvatnog treniranja po specijalizacijama, s obzirom da je čak 48,65% ispitanica izrazilo negativan stav na tvrdnju o podjeli prema igračkim ulogama.

3. CILJ RADA

Cilj ovog rada bio je utvrditi osobnu percepciju primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci.

4. HIPOTEZE

Slijedom dosadašnjih spoznaja te glavnog cilja ovog istraživanja definirane su sljedeće hipoteze:

H1: Većina primačica-napadačica smatra da je njihova igračka uloga odgovorna i važna.

H2: Većina primačica-napadačica zadovoljna je svojom razinom samopouzdanja i uspješnosti na utakmicama.

H3: Većina primačica-napadačica zadovoljna je razinom motiviranosti koju zahtjeva njezina igračka uloga

H4: Većina primačica-napadačica izražava potrebu za daljnjim napredovanjem i psihološkom podrškom

5. METODE RADA

5.1. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika sačinjava 38 odbojkašica, primačica-napadačica s područja cijele Hrvatske koje su aktivno participirale u najvišem rangu hrvatske odbojke, odnosno Superligi, u sezoni 2023/2024, uključujući i odbojkašice iz Dubrovnika koje su svoj plasman izborile kroz kvalifikacije te na taj način su uključene u uzorak ispitanika. Prosječna kronološka dob ispitanica iznosi $24,57 \pm 7,68$ godina dok u ulozi primačica-napadačica prosječno nastupaju $6,39 \pm 3,52$ godina. Prosječna tjelesna masa ispitanica je $73,23 \pm 7,44$ kg a tjelesna visina $184,68 \pm 8,27$ cm.

Uzorak ispitanika je reprezentativan s obzirom da svaka seniorska ekipa ima minimalno 3 primača-napadača prijavljena u postavi za natjecanje, stoga se uzelo u obzir da je svaka ekipa zastupljena s minimalno jednom igračicom koja igra na toj poziciji. Također, sve ispitanice imaju valjanu zdravstvenu potvrdu za sudjelovanje u igri kroz sezonu 2023./2024., te posjeduju iskaznice Hrvatskog odbojkaškog saveza (HOS).

Ukupno 16 primačica-napadačica su članice startne postave, njih 15 ponekad nastupa u početnoj postavi, dok 7 ispitanica su zamjene na igračkoj poziciji primačica-napadačica.

5.2. Uzorak varijabli

Uzorak varijabli sačinjava 23 pitanja adaptiranog anonimnog upitnika zatvorenog tipa; "Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci" autora Klarić, Milić, Grgantov (2024), od kojeg prvih pet pitanja se odnosi na opis uzorka ispitanika, dok kroz preostalih 18 na dihotomnoj skali ispitanice iskazuju svoje zadovoljstvo i odgovornost unutar ekipe, procjenjuju uspješnost, samouvjerenost i motiviranost vlastite igre te evaluiraju utjecaj trenera i važnost psihološke pripreme za izvođenje taktičkih zadataka koje zahtjeva igranje na poziciji primača-napadača.

5.3. Opis eksperimentalnog postupka

Postavljanjem upitnika "Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci" na online platformu igračice, primačice-napadačice, u osobnom kontaktu

upoznate su s ciljem istraživanja te su zamoljene da svojevolumno iskažu stavove i izraze mišljenja o svojoj igračkoj ulozi. Potrebno je istaknuti da sama autorica rada je također nastupala na pozicija primača-napadača kroz proteklu sezonu 2023./2024. Svojom participacijom u ispunjavanju upitnika iskazana je dobrovoljna pismena suglasnost ispitanica za sudjelovanje u istraživanju.

5.4. Metode obrade podataka

Za utvrđivanje deskriptivnih pokazatelja korištenih varijabli, izračunate su: aritmetičke sredine (AS), najniže vrijednosti (Min), najviše vrijednosti (Max), standardne devijacije (SD), učestalost, odnosno apsolutna (U), kao i relativna vrijednost (%) pojedinog odgovora.

Podaci su obrađeni računalnim programom *Statistica Ver 13.00*.

6. REZULTATI I RASPRAVA

U Tablici 1. Prikazani su deskriptivni pokazatelji učestalosti i postotnih vrijednosti devet tvrdnji upitnika *Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci* među svim sudionicama koje igraju na poziciji *primačica-napadačica*.

Tablica 1. Učestalosti i postotne vrijednosti devet korištenih varijabli na ukupnom uzorku *primačica - napadačica* (N=38)

Varijable		U	%
Važnost igračke uloge primačica - napadačica	Da	37	97,37
	Ne	1	2,63
Zadovoljstvo statusom u klubu	Da	31	81,58
	Ne	7	18,42
Osjećaj odgovornosti prema klubu	Da	25	65,79
	Ne	13	34,21
Prisutnosti pripreme po igračkim ulogama	Da	9	23,68
	Ne	29	76,32
Uspješnost igračke uloge primačica - napadačica	Da	33	86,84
	Ne	5	23,16
Prisustvo većeg potencijala za drugu igračku ulogu	Da	12	31,58
	Ne	26	68,42
Utjecaj konkurencije na motivaciju	Da	30	78,95
	Ne	8	21,05
Utjecaj trenera na motivaciju općenito	Da	24	63,16
	Ne	14	36,84
Utjecaj trenera na motivaciju prilikom važnih utakmica	Da	31	81,58
	Ne	7	18,42

Legenda: U – učestalost; % – postotna vrijednost, relativna;

Analizom Tablice 1. možemo uočiti da primačice - napadačice smatraju da je njihova igračka uloga važna. Naime, 37 anketiranih igračica (97,37%) smatra da je njihov doprinos u igri značajan, dok samo 1 odbojkašica smatra da to nije točno. Na pitanje kojim primačice-napadačice procjenjuju zadovoljstvo svojim statusom u klubu, njih 31, odnosno 81,58%, su potvrdile osjećaj zadovoljstva. Također, 25 ispitanica ili 65,79%, smatraju se odgovornima

prema klubu, međutim 13 odbojkašica negiralo je postavljenu tvrdnju. Zabrinjava podatak da se naizgled u hrvatskim klubovima, prema čak 29 (76,32%) ispitanica, nedovoljno prakticira priprema igračica prema dobivenim ulogama, odnosno, samo 23,68% ispitanica je potvrdilo da su za vrijeme treninga podijeljene prema igračkim ulogama. Na postavljeno pitanje koje se odnosi na vlastitu percepciju uspješnosti za vrijeme ispunjavanja TE-TA zadataka unutar dobivene uloge, čak 86,84% ispitanica se izjasnilo afirmativno, odnosno samo 5 odbojkašica se smatra neuspješnim primačicama-napadačicama. Mogući razlozi su vidljivi kroz dobivene rezultate sljedeće tvrdnje, koja ukazuje kako čak 12 ispitanica ili 31,58% primačica-napadačica osobno smatra da imaju veći potencijal za drugu igračku ulogu. Nadalje, većina primačica-napadačica motivaciju pronalazi u prisustvu konkurencije na istoj igračkoj poziciji, s obzirom na potvrdni odgovor čak 30 ispitanica, dok njih 21,05% ne pridaje istoj veću važnost. Također, uvidom u tablicu možemo uočiti generalni utjecaj trenera na motivaciju, odnosno 24 ispitanice ili 63,16% su dodatno motivirane od strane trenera. Prilikom važnih utakmica postotak se povećao (81,58%), s obzirom da 31 primačica-napadačica je prepoznala utjecaj trenera na motivaciju.

U Tablici 2. prikazani su deskriptivni pokazatelji učestalosti i postotnih vrijednosti osam tvrdnji upitnika *Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci* među svim sudionicama koje igraju na poziciji *primačica-napadačica*, a koje su povezane s psihološkom pripremom i percepcijom mogućeg napretka u karijeri.

Tablica 2. Učestalosti i postotne vrijednosti osam korištenih varijabli na ukupnom uzorku *primačica - napadačica* (N=38)

Varijable		U	%
Poznavanja osnova o psihološkoj pripremi	Da	28	73,68
	Ne	10	26,32
Iskustva rada sa sportskim psihologom	Da	6	25,79
	Ne	32	84,21
Angažiranosti trenera u području psihološke pripreme cijele ekipe	Da	7	18,42
	Ne	31	81,58
Trenerov angažman za psihološku pripremu primačica - napadačica	Da	9	23,68
	Ne	29	76,32
Razina samopouzdanja	Da	21	55,26
	Ne	17	44,74
Mogućnosti za napredak	Da	36	94,74
	Ne	2	5,26
Dostatnost trenažnog procesa za napredak	Da	27	71,05
	Ne	11	28,95

Nagrade za pobjedu	Da	22	57,90
	Ne	16	42,10

Legenda: U – učestalost; KU – kumulativna učestalost; % – postotna vrijednost, relativna; K% – kumulativna postotna vrijednost, relativna.

Analizom Tablice 2. vidljivo je da primačice-napadačice donekle imaju dostatno znanje o psihološkoj pripremi (73,68%), međutim u svojoj sportskoj karijeri ukupno samo šest ili 25,79% ispitanica su imale mogućnost rada sa sportskim psihologom. Ujedno, odbojkašice većinom negiraju tvrdnju koja se odnosi na opisivanje trenerove angažiranosti pri prakticiranju psihološke pripreme cijele ekipe, točnije 31 primačica-napadačica ili 81,58% ga ne zamjećuje. Uz navedeno, 76,31% igračica ističe da trenerov angažman u vidu psihološke pripreme po pozicijama u njihovom klubu se ne prakticira. Potrebno je istaknuti, percipirana razina samopouzdanja ispitanica ukazuje da 44,74% ili 17 odbojkašica nije zadovoljno razinom svog samopouzdanja te samo dvije odbojkašice su izrazile sumnju u mogućnost svog osobnog napretka, međutim 71,05% ili 27 igračica percipira trenažni proces dostatnim. Primačice-napadačice većinom tvrde da se osobno nagrade nakon pobjede (57,90%).

Slična istraživanja provodile su Subašić (2022) koja je korištenjem anonimnog *online* upitnika za percepciju svojih igračkih uloga istraživale na uzorku libero igračica te Dežulović (2023) na uzorku srednjih blokerica. Rezultati tih istraživanja također potvrđuju da velika većina odbojkašica doživljava svoju igračku ulogu veoma važnom i odgovornom te da njihov doprinos konačnoj uspješnosti zavisi upravo o njihovoj osobnoj angažiranosti i uspješnosti svake pojedine igračke uloge i doprinosa istih.

7. ZAKLJUČAK

Ovaj rad imao je za cilj istražiti percepciju primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci. U uzorku 38 odbojkašica, primačica-napadačica, koje su sudjelovale u sezoni 2023./2024. Superlige u Hrvatskoj, korišten je adaptirani anonimni upitnik od 23 pitanja, „Percepcija primačica-napadačica o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci,“ autora Klarić, Milić i Grgantov (2024).

Prva hipoteza koja glasi:

H₁: Većina primačica - napadačica smatra da je njihova igračka uloga odgovorna i važna.

U potpunosti se prihvaća jer većina ispitanica je potvrdno odgovorila na ponuđenu tvrdnju. Većina primačica-napadačica smatra svoju igračku ulogu odgovornom i važnom.

Druga hipoteza koja glasi:

H₂: Većina primačica-napadačica zadovoljna je svojom razinom samopouzdanja i uspješnosti na utakmicama.

U potpunosti se prihvaća. Jer je većina ispitanih odbojkašica (55,26%) zadovoljno razinom samopouzdanja, a još veći postotak (86,84%) zadovoljno je razinom svoje uspješnosti na utakmicama. Usprkos tome, činjenica da više od 40% anketiranih primačica-napadačica nije zadovoljno razinom samopouzdanja ukazuje na potrebu sustavnijeg utjecanja i djelovanja u tom području.

Treća hipoteza koja glasi:

H₃: Većina primačica-napadačica zadovoljna je razinom motiviranosti za igranje na svojoj igračkoj ulozi

U potpunosti se prihvaća jer je većina primačica-napadačica potvrdno odgovorila na tvrdnje o zadovoljstvu igranja te igračke uloge.

Četvrta hipoteza koja glasi:

H4: Većina primačica-napadačica izražava potrebu za daljnjim napredovanjem i psihološkom podrškom koja je nedostatna u klubovima.

U potpunosti se prihvaća. Većina primačica-napadačica izražava potrebu za daljnjim napredovanjem i dodatnom psihološkom podrškom koja po njihovom mišljenju nije dostatna u njihovim klubovima.

Iz ovih rezultata možemo zaključiti da anketirane primačice-napadačice doživljavaju svoju ulogu kao bitnu za uspjeh tima. To može doprinijeti njihovoj predanosti treningu i utakmicama te ih potaknuti na kontinuirano unaprjeđenje svojih vještina. Također, većina ispitanica je zadovoljna razinom svoje motivacije, te ukazuju na potrebu za angažiranosti trenera pri psihološkoj pripremi igračica, a kako bi se omogućio njihov cjeloviti daljnji napredak. Nadalje, većina primačica-napadačica je zadovoljna razinom samopouzdanja i uspješnosti, međutim granične postotne vrijednosti ukazuju da postoji potencijal za razvijanje njihova samopouzdanja i percepcije vlastite uspješnosti na natjecanjima.

Ograničen broj ispitanica, s obzirom na predodređeni broj sudionica istraživanja i mogućnost ne ispunjavanja upitnika svih primačica-napadačica predstavlja prvo ograničenje rada. Nadalje, iako je upitnik postavljen online u anonimnom prikazu, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da su ispitanice pristupile ispunjavanju upitnika iskreno i ozbiljno. Također, buduća istraživanja bi trebala povećati broj čestica s ciljem unaprjeđenja mjernog instrumenta, te promatrajući ekipe kao dinamične i promjenjive sredine, provesti mjerenja kroz više vremenskih točaka. Uz navedeno, ispitanice su procijenile trenerov angažman pri prakticiranju psihološke pripreme za utakmice, međutim u daljnjim istraživanjima bi trebale istaknuti i željeno ponašanje trenera.

Ovo istraživanje predlaže da su psihološki aspekti igračica, poput motivacije, samopouzdanja i percepcije o dobivenoj ulozi te trenerova znanja o psihološkoj pripremi unutar uloga i ekipe u cjelini, ključni za njihovu sportsku izvedbu. Daljnja istraživanja u ovom području dodatno mogu proširiti naše razumijevanje ovih aspekata i pridonijeti kvalitetnijem razvoju igračica prema specijalizacijama u odbojci, te osvijestiti važnost stručne psihološke pripreme igračica na poziciji primačica-napadačica.

8. LITERATURA

- Bahlekeh, T., Tojari, F., Zarei, A. i Ashraf Ganjooee, F. (2013). The relationships among role ambiguity, team cohesion, role acceptance and role satisfaction of basketball players. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 13(10), 1280-1285.
- Bahlekeh, T., Tojari, F., Zarei, A., i Ashraf Ganjooee, F. (2013). The relationships among role ambiguity, team cohesion, role acceptance and role satisfaction of basketball players. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 13(10), 1280-1285.
- Bales, R. F. i Slater, P. E. (1955). Role differentiation in small decision-making groups. In T. Parsons et al. (eds), *Family socialization and interaction process*. Glencoe, Illinois: Free Press, pp. 259-306.
- Bandura, A., i Wessels, S. (1997). *Self-efficacy* (pp. 4-6). Cambridge: Cambridge University Press.
- Baron, D., Chen, A. i Sassano-Higgins, S. (2018). 17 Volleyball. *The ISSP Manual of Sports Psychiatry*, 142.
- Beauchamp, M. R. (2005). Towards an applied model of role perceptions and group dynamics in sport: From theory and research to practice. *Psychology of sports coaching*, 44-54.
- Beauchamp, M. R., i Eys, M. A. (Eds.). (2014). *Group dynamics in exercise and sport psychology* (pp. 1-384). New York, NY: Routledge.
- Beauchamp, M. R., Bray, S. R., Eys, M. A. i Carron, A. V. (2002). Role ambiguity, role efficacy, and role performance: Multidimensional and mediational relationships within interdependent sport teams. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 6(3), 229.
- Beauchamp, M. R., Bray, S. R., Eys, M. A., i Carron, A. V. (2005). Multidimensional role ambiguity and role satisfaction: A prospective examination using interdependent sport teams. *Journal of Applied Social Psychology*, 35(12), 2560-2576.

- Benson, A. J., Eys, M., Surya, M., Dawson, K. i Schneider, M. (2013). Athletes' perceptions of role acceptance in interdependent sport teams. *Sport Psychologist*, 27(3).
- Bislimovska, D. (2017). *Motivacija za bavljenje sportom i uzimanje dodataka prehrani profesionalnih sportaša u Makedoniji* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. School of Medicine).
- Carron, A. V. (1982). Cohesiveness in sport groups: Interpretations and considerations. *Journal of Sport psychology*, 4(2).
- Chelladurai, P., i Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 2(1), 34-45.
- Cox, R. H. (2002). *Sport psychology: Concepts and applications* (5th edn.) (Peranović, M. i Škevin, V, Trans) New York: McGraw Hill.
- Dežulović, L. (2023). *Percepcija srednjih blokera o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci*. Diplomski rad, Sveučilište u Splitu: Kineziološki fakultet.
- Eys, M., Carron, A., Bray, S. i Beauchamp, M. (2003). Role ambiguity and athlete satisfaction. *Journal of Sports Sciences*, 21(5), 391-401.
- Horga, Smiljka. 1993. *Psihologija sporta*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu
- Janković, V. i Sabljak, M. (2004). *Elementi tehnike odbojke i metodika*. Krapina: Autorska naklada
- Janković, V., Đurković, T. i Rešetar, T. (2009). *Uvod u specijalizaciju igračkih uloga u odbojci*. Priručnik. Zagreb: Autorska naklada.
- Jurko, D. (2013). *Konstrukcija i validacija upitnika ekipnih značajki u odbojci*. Doktorska disertacija. Split: Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet.
- Mabry, E. A. i R. E. Barnes. (1980). *The dynamics of small group communication*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Nikolić, A. (1993). *Per aspera ad astra*. Beograd: Playmaker Co.

- Palao, J. M., Valades, D. i Ortega, E. (2012). Match duration and number of rallies in men' s and women' s 2000-2010 FIVB world tour beach volleyball. *Journal of Human Kinetics*, 34(1), 99-104.
- Ramzaninezhad, R., Keshtan, M. H., Shahamat, M. D., i Kordshooli, S. S. (2009). The relationship between collective efficacy, group cohesion and team performance in professional volleyball teams. *Brazilian Journal of biomotricity*, 3(1), 31-39.
- Shondell, D. S. i Reynaud, C. (Eds.). (2002). *The volleyball coaching bible*. Human Kinetics.
- Stets, J. E. i J. H. Turner (2008). The sociology of emotions. In: M. Lewis, J. M. HavilandJones and L. F. Barrett (eds.) (2008). *Handbook of Emotions*, Third edition (pp. 32-46). New York: Guilford Press.
- Subašić, G. (2022). *Percepcija libera o njihovoj igračkoj ulozi u odbojci*. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu: Kineziološki fakultet.
- Trninić, M., Papić, V. i Trninić, V. (2009). Influence of coach's leadership behaviour and process of training on performance and competition efficacy in elite sport. *Acta Kinesiologica*, 3(1), 18-25.
- Trninić, S. (1996). *Analiza i učenje košarkaške igre*. Pula: Vikta
- Trninić, S., Kardum, I. i Mlačić, B. (2010). Hipotetski model specifičnih osobina vrhunskih sportaša u momčadskim sportskim igrama. *Društvena istraživanja: Časopis za opća društvena pitanja*, 19(3 (107)), 463-485.
- Vokal, J. (2023). *Motivacija za bavljenje sportom-primjer vaterpola* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Ethnology and Cultural Anthropology).
- Vujmilović, A. (2012). *Relacije tjelesnih dimenzija i specifičnih motoričkih sposobnosti odbojkašica-kadetkinja u odnosu na igračku poziciju*. Magistarski rad. Banja Luka: Univezitet u Banja Luci, Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta.
- Zaccaro, S. J., Gualtieri, J., i Minionis, D. (1995). Task cohesion as a facilitator of team decision making under temporal urgency. *Military Psychology*, 7(2), 77-93.